

Jordi Manent (coord.)

EL MONJO, L'HISTORIADOR I L'EDITOR

Homenatge a Josep Massot i Muntaner

Publicacions de l'Abadia de Montserrat | 2021

LAUDATIO DEL PARE JOSEP MASSOT I MUNTANER*

Rafael ALEMANY FERRER

Catedràtic de filologia catalana a la Universitat d'Alacant

Excel·lentíssim i magnífic senyor president de la Xarxa Vives d'Universitats i rector de la Universitat Miguel Hernández, excel·lentíssims i magnífics senyors rectors i senyores rectores de les universitats de la Xarxa Vives, il·lustríssimes autoritats de la Generalitat Valenciana, col·legues de la comunitat acadèmica, senyores i senyors,

És un alt honor per a mi pronunciar la *laudatio* del pare Josep Massot i Muntaner en aquest acte acadèmic en què se li atorga la Medalla d'Honor de la Xarxa Vives d'Universitats, a la qual agraiïsc de cor que m'haja encomanat aquesta grata missió. I ho

* Aquesta *laudatio* va ser llegida en l'acte de lliurament de la Medalla d'Honor 2018 de la Xarxa Vives al pare Josep Massot i Muntaner, que va tenir lloc a la Universitat Miguel Hernández d'Elx el 13 de juliol de 2018.

és, si més no, per un parell de raons. En primer lloc, per la figura singular de l'homenatjat, un home intel·ligent, savi, treballador incansable, humil i generós, a qui vaig conèixer bibliogràficament el remot 1973, mentre confegia un treball de curs sobre Anselm Turmeda, i amb qui, sobretot, vaig tenir ocasió de col·laborar estretament entre el 1988 i el 1993, durant el procés de preparació, desenvolupament i publicació de les actes del IX Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (Alacant-Elx, 1991), del qual vaig ser secretari. En segon lloc, perquè, més enllà de la meua pertinença a la Universitat d'Alacant, una de les que integren la Xarxa, em sent molt especialment vinculat a aquesta última d'ençà que l'exrector Andrés Pedreño m'encomanara ajudar-lo a engegar l'àrea catalana de la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, que actualment és la magnífica realitat que coneixem com a Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives.

Josep Massot i Muntaner va nèixer a Palma el 1941, al si d'una família de músics, escriptors i folkloristes, un fet que el degué marcar tal com palesa una part important de la seua recerca científica: la dedicada a la poesia de caire popular i tradicional. Des de ben aviat, a Mallorca, es va relacionar amb personalitats ben rellevants de la filologia, l'etnografia i la cultura popular com Francesc de B. Moll i el valencià Manuel Sanchis Guarner, qui aprofità el seu exili illenc (1943-1959) per a col·laborar amb el primer en la redacció del monumental *Diccionari català-valencià-balear* iniciat temps enrere per mossén Antoni Maria Alcover.

Amb aquests estímuls, Josep Massot marxa a Catalunya per a cursar la llicenciatura en filologia romànica, que culmina el 1963 a la Universitat de Barcelona, on tingué la fortuna de comptar amb mestres tan excepcionals com Martí de Riquer, José M. Blecua, Antoni M. Badia i Margarit, Joan Bastardas o Joan Petit, en-

tre d'altres. El mateix any, un altre tipus d'estímul més íntims el porten a ingressar com a monjo benedictí a l'abadia de Montserrat i, el 1971, a ser ordenat sacerdot. Els anys 1966 i 1970 fa senyals estades a Alemanya, on estudia la llengua i cultura d'aquest país. Entre 1970 i 1973 exerceix com a professor de literatura catalana a la Universitat de Barcelona i, al llarg de molts anys, ensenya llengua i literatura catalanes als clergues de Montserrat, on a hores d'ara és professor d'història de l'Església moderna i contemporània.

A partir del 1971 s'inicia una de les vessants més fecundes de la vida del nostre homenatjat: la relacionada amb l'activitat editorial. És aquest any quan és nomenat director de les prestigioses Publicacions de l'Abadia de Montserrat, càrrec en el qual encara és actiu. Ha estat director de la revista internacional *Studia Monastica* i actualment dirigeix les revistes *Serra d'Or* i *Randa* —que fundà el 1975—. És codirector de la *Catalan Historical Review* i forma part del consell de redacció de *Llengua & Literatura* —que fundà el 1986 i dirigí fins al 2010— i d'*Estudis Romànics*, així com del consell editor del *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* i de la benemèrita col·lecció «Els Nostres Clàssics» de l'Editorial Barcino. És membre del consell de publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans i ha pertangut o pertany als consells assessors de diverses revistes nacionals i estrangeres, com ara *Caplletra*, *Revista Internacional de Filologia* o *Catalan Review*. I vull subratllar que, en aquestes tasques editorials, Massot mai no és un pur nom ornamental destinat a aparèixer en els crèdits de la publicació corresponent per a prestigiar-la, sinó que, sí, la prestigia, però des d'una implicació efectiva i minuciosa en les tasques, sovint ingrates, d'avaluació, revisió i correcció d'originals. En vaig ser testimoni d'excepció durant la meua etapa com a

director de la revista *Caplletra* i de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana.

Un esment molt especial mereix el paper rellevant del pare Massot i Muntaner dins l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (AILLC), de la qual va ser membre fundador, secretari (1973-1994) i, ara, conseller, responsable de publicacions i coordinador de la sèrie de llibres «Estudis de llengua i literatura catalanes». Va ser en l'etapa en què ell n'era secretari, quan jo vaig tenir el privilegi de ser vicesecretari d'aquesta entitat (1989-1991) i, sobretot, d'aprendre molt de Massot. Ha estat el primer president de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, així com assessor i col·laborador de la *Gran enciclopèdia catalana* i del *Petit Curial*. Des del 1991 és conservador de l'arxiu de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, cedida a Montserrat per la família Patxot. És membre de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans des del 1999, i n'ha estat successivament tresorer, secretari, vicepresident, president en funcions i president (2014-2018). Des de l'any 2000 és membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de la qual ha estat secretari. Pertany a diverses entitats científiques i és membre d'honor de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, membre corresponent de la Societat Arqueològica Lul·liana i membre honorari de l'Institut Menorquí d'Estudis.

Ha publicat un miler llarg de treballs, entre els quals, a més d'un bon nombre de llibres, s'inclouen articles, col·laboracions en obres col·lectives de referència, pròlegs i ressenyes extenses sobre temes lingüístics, literaris i històrics de Catalunya, València i Balears. No és fàcil fer-ne una selecció dins dels límits que imposa el protocol d'aquest acte, però caldrà assumir el risc de fer-ho molt breument.

En l'àmbit dels estudis lingüístics s'han de citar, de manera obligada, els llibres *Antoni M. Alcover i la llengua catalana* (1985), *Llengua, literatura i societat a la Mallorca contemporània* (1993) i *Els mallorquins i la llengua catalana* (2018), en tots els quals s'adopta una perspectiva d'història social de la llengua aplicada a l'àmbit illenc.

Quant a les aportacions sobre aspectes literaris, hi trobem un ventall ampli i divers on distingim, fonamentalment, quatre grups. En primer lloc, els treballs sobre poesia popular, dins dels quals destaca la publicació dels volums IV-XXI dels *Materials de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya* (1993-2011); en segon lloc, les recerques sobre teatre antic, fruit de les quals és el llibre *Teatre medieval i del Renaixement* (1983); en tercer lloc, els estudis sobre literatura contemporània, com ara els seus dotze volums dedicats a *Escriptors i erudits contemporanis* (1996-2013) o obres com *Tres escriptors davant la Guerra Civil: Georges Bernanos – Joan Estelrich – Llorenç Villalonga* (1998) i, en darrer lloc, els abundantíssims articles de temàtica literària diversa publicats en obres col·lectives com ara el *Diccionari de la literatura catalana* (1979), codirigit per Joaquim Molas i per Massot i Muntaner mateix, la *Gran enciclopèdia catalana* o el *Gran Larousse català*.

Pel que fa als estudis històrics, el pare Massot s'ha centrat, especialment, en aspectes relacionats amb la Guerra Civil, la postguerra i el franquisme a les illes Balears. En són una mostra, entre d'altres, els seus llibres *Cultura i vida a Mallorca entre la guerra i la postguerra (1930-1950)* (1978), *Els intel·lectuals mallorquins davant el franquisme* (1992), *Guerra Civil i repressió a Mallorca* (1997 i 2005) o *De la guerra i de l'exili. Mallorca, Montserrat, França, Mèxic* (1936-1975) (2000). Una menció final mereixen les aportacions de Massot i Muntaner a la història social de l'Església a

Catalunya i a Mallorca, entre les quals es troben els llibres *Església i societat a la Mallorca del segle xx* (1977) i *Església i societat a la Catalunya contemporània* (2003).

Tota aquesta àmplia i fecunda trajectòria del pare Josep Massot i Muntaner el perfila com una figura intel·lectual cimera i com a tal ha estat reconegut amb diversos guardons fins a hores d'ara: el Premi Francesc de B. Moll pel conjunt de la seua obra (1989), el Premi Crítica Serra d'Or i el Premi Sanchis Guarner pel llibre *Llengua, literatura i societat a la Mallorca contemporània* (1993), i el Premi Nacional de Cultura Popular (1997) per la recuperació i l'edició de l'Obra del Cançoner. El 1996 li va ser atorgada la Creu de Sant Jordi, mentre que el 1998 fou nomenat doctor *honoris causa* per la Universitat de les Illes Balears i l'abril del 2016 fou investit per la de València. L'any 2009 va rebre la Medalla d'Or del Consell de Mallorca, el 2012 fou distingit amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i el 2017 la Universitat de València li va dedicar l'imponent volum *De València i Mallorca*, publicat dins la col·lecció «Honoris Causa».

Just és, doncs, que siga hui el conjunt de les universitats dels territoris que compartim la mateixa llengua pròpia i els elements culturals que aquesta vehicula —a l'estudi rigorós i apassionat dels quals ha dedicat el nostre guardonat la seua vida— qui reconega els mèrits que concorren en el pare Josep Massot i Muntaner amb la concessió de la Medalla d'Honor de la Xarxa Vives d'Universitats com a expressió del deute de gratitud immensa que tenen amb ell la comunitat científica i les nostres terres.

Moltes gràcies.